

УДК 595.782

DOI: 10.5281/zenodo.4482037

Д. М. Заїка

ORCID ID 0000-0002-6626-1241

kravecka777@gmail.com

ВИДОВИЙ СКЛАД ДОВГОНОСИКІВ БІОСТАЦІОНАРУ «ВАКАЛІВЩИНА»

Заїка Д. М. Видовий склад довгоносикив біостаціонару «Вакалівщина». – Природничі науки. – 2020. – 17: 66–69.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

У статті представлено результати дослідження фауни довгоносикив підродини Curculionidae Сумського району Сумської області. За результатами власних досліджень та аналізу колекційного матеріалу кафедри біології людини та тварин на території Сумського району Сумської області зареєстровано 32 видів цихжуків..

Ключові слова: довгоносики, видовий склад, численность, Curculionidae, фенофази, Сумська область.

Zaika D. M. Species list of curculionid beetles in the biostation “Vakalivshchyna”. – Prirodniči nauki. – 2020. – 17: 66–69.

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

The article presents the results of the study of curculionid fauna (subfamily Curculionidae) in Sumy district of Sumy region. According to the results of own research and analysis of the collection material of the Human and Animal Biology Department there were registered 32 species of these beetles in Sumy district of Sumy region.

Key words: curculionid beetles, species list, abundance, Curculionidae, phenophases, Sumy region.

Вступ. Довгоносикоподібні жорсткокрилі (Curculionoidea) – найбільша група рослиноїдних жуків, яка представлена різноманітними комплексами практично у всіх природних (наземних, напів водних, багатьох прісноводних) і антропогенних екосистемах. Для більшості видів надродина, характерна висока ступінь кормової спеціалізації до певних таксонів рослин та їх органів. Тому, вони можуть бути успішно використані в якості однієї з модельних груп оцінки рівня різноманітності і своєрідності біоти природних регіонів. Регіональне вивчення аспектів екології комах – фітофагів також представляє великий інтерес як у теоретичному (вивчення закономірностей утворення трофічних зв'язків фітофагів з потенційними кормовими рослинами), так і в практичному відношенні (оцінка господарського значення видів). Крім того, даний підхід дозволяє виявити екологічну специфіку регіональних популяцій видів, так як спектр кормових рослин жуків - фітофагів часто помітно змінюється в різних частинах ареалу [2].

Довгоносикив (Coleoptera, Curculionidae) у світі налічується понад 12 тисяч видів, у нашій країні приблизно 3500 видів [1]., цим визначається їх роль, як

найважливіших компонентів екосистем [3, 5]. Вони фітофаги у фазі імаго і личинки: більшість розвивається всередині тканин рослин, рідше личинки живуть відкрито, харчуючись на листках і квітках, частина видів розвивається на коренях. Важливість досліджень по фауні довгоносиків визначається надзвичайною різноманітністю їх видового складу і великою кількістю видів, що представляють практичний інтерес або як небезпечні шкідники культурних або дикорослих рослин, або як фітофаги бур'янів [4, 6, 8]. Останній аспект вивчення довгоносиків набуває все більшого значення в багатьох розвинених країнах, а фауна південного – сходу України включає багато видів довгоносиків, що розвиваються на бур'янах, з якими пов'язані великі програми розробки біологічних заходів боротьби, що включають використання довгоносиків [7, 9, 10].

Мета статті – охарактеризувати фауну та біологічні особливості довгоносиків навколо біостаціонару «Вакалівщина».

Матеріали та методика досліджень. Нами були систематизовані, визначені та упорядковані фондові матеріали, що зберігаються на кафедрі біології людини та тварин СумДПУ імені А.С. Макаренка. Більшість представлених у фондах кафедри екземплярів було зібрано студентами Природничо-географічного факультету під час літньої практики на біостанції «Вакалівщина».

Також матеріал для дослідження був зібраний під час польових робіт, проведених за весняно - літній період в 2019 році на території біостаціонару «Вакалівщина» та інших пунктах Сумського району.

Збори імаго жуків проводились такими методами: огляд кущів, дерев, струшування з дерев, косіння сачком. Зібрано і визначено 293 екземпляри імаго довгоносиків. Для заморювання використовували хлороформ або етилацетат. Збори та спостереження тривали з травня до початку вересня.

Результати досліджень. Дослідивши фондові колекції кафедри біології людини та тварин та провівши власні дослідження на означеній території, ми отримали список видів куркунелід, які мешкають в районі досліджень.

У регіоні досліджень нами виявлено 32 види куркунелід:

<i>Acalles echinatus</i> (Germar, 1824)	<i>Baris artemisiae</i> (Herbst, 1795)
<i>Acalyptus carpini</i> (Fabricius, 1792)	<i>Bothynoderes punctiventris</i> Germar, 1824
<i>Amalus haemorrhous</i> (Herbst, 1795)	<i>Byctiscus betulae</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Anoplus plantaris</i> (Naezen, 1794)	<i>Catapion seniculus</i> (Kirby, 1808)
<i>Anthonomus pomorum</i> Linnaeus, 1758	<i>Chlorophanus sellatus</i> (Fabricius, 1798)
<i>Apion apricans</i> Herbst, 1797	<i>Chlorophanus viridis</i> (Linnaeus, 1785)
<i>Aspidapion validum</i> (Germar, 1817)	<i>Cionus tuberculatus</i> (Scopoli, 1763)
<i>Attelabus nitens</i> (Scopoli, 1763)	<i>Cleonis pigra</i> (Scopoli, 1763)
<i>Auleutes epilobii</i> (Paykull, 1800)	<i>Cleonis sardoa</i> Chevrolat, 1869

<i>Cossonus linearis</i> (Fabricius, 1775)	<i>Hylobius abietis</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Curculio glandium</i> Marsham, 1802	<i>Limnobaris dolorosa</i> (Goeze, 1777)
<i>Curculio nucum</i> Linnaeus, 1758	<i>Lixus iridis</i> Olivier, 1807
<i>Deporaus betulae</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Magdalis phlegmatica</i> (Herbst, 1797)
<i>Ellescus bipunctatus</i> (Linnaeus, 1758)	<i>Magdalis ruficornis</i> (Linnaeus, 1758)
<i>Euryommatus mariae</i> Roger, 1857	<i>Microon globules</i> Germar, 1821
<i>Hadroplontus litura</i> (Fabricius, 1775)	<i>Notaris scirpi</i> Fabricius, 1792

Знайдені види належать до таких родів: *Acalles*, *Acalyptus*, *Amalus*, *Anoplus*, *Anthonomus*, *Apion*, *Aspidapion*, *Attelabus*, *Auleutes*, *Baris*, *Bothynoderes*, *Byctiscus*, *Catapion*, *Chlorophanus*, *Cionus*, *Cleonis*, *Cossonus*, *Curculio*, *Deporaus*, *Ellescus*, *Euryommatus*, *Hadroplontus*, *Hylobius*, *Limnobaris*, *Lixus*, *Magdalis*, *Microon* та *Notaris*.

До родів *Acalles*, *Acalyptus*, *Amalus*, *Anoplus*, *Anthonomus*, *Apion*, *Aspidapion*, *Attelabus*, *Auleutes*, *Baris*, *Bothynoderes*, *Byctiscus*, *Catapion*, *Cionus*, *Cossonus*, *Deporaus*, *Ellescus*, *Euryommatus*, *Hadroplontus*, *Hylobius*, *Limnobaris*, *Lixus*, *Microon*, *Notaris* належать по одному виду довгоносики, до родів *Chlorophanus*, *Cleonis*, *Curculio*, *Magdalis* – по два види.

За чисельністю зареєстровані види можна поділити на такі групи:

Середньочисельними були 10 видів: *Acalles echinatus*, *Bothynoderes punctiventris*, *Byctiscus betulae*, *Catapion seniculus*, *Chlorophanus sellatus*, *C. viridis*, *Hadroplontus litura*, *Hylobius abietis*, *Limnobaris dolorosa*, *Lixus iridis*.

Малочисельними – *Acalyptus carpini*, *Amalus haemorrhous*, *Anoplus plantaris*, *Magdalis phlegmatica*, *M. ruficornis*, *Microon globules*.

Знахідками від одного до п'яти екземплярів представлені – *Anthonomus pomorum*, *Apion apricans*, *Aspidapion validum*, *Attelabus nitens*, *Auleutes epilobii*, *Baris artemisiae*, *Cleonis pigra*, *C. sardoa*, *Cossonus linearis*, *Curculio glandium*, *Deporaus betulae*, *Ellescus bipunctatus*, *Euryommatus mariae*, *Notaris scirpi*.

Одиничні види – *Cionus tuberculatus*, *Curculio nucum*.

Висновки. У регіоні досліджень нами виявлено 32 види куркунелід, які належать до 28 родів. Серед них середньочисельними були 10 видів, малочисельними – 6 видів, знахідками від одного до п'яти екземплярів представлені – 14 видів. Одиничні види – *Cionus tuberculatus*, *Curculio nucum*.

Список використаних джерел

1. Арнольди Л. В., Заславский В. А., Тер-Минасян М. Е. Сем. Curculionidae – Долгоносики // Определитель насекомых европейской части СССР; Под. Ред. Г.Я. Бей-Биенко. М.-Л.: Наука, 1965. Т. 2. С. 485–621.
2. Бей-Биенко Г. Я. Вредители сельскохозяйственных растений Киевской области. Молотов, 1946. 132 с.

3. Гонтаренко А. В., Назаренко В. Ю. Материали к фауне жуков-долгоносиков подсемейств Alopinae, Hylobiinae, Hyperinae, Rhytirrhinae (Coleoptera, Curculionidae) / Чтения памяти А.А.Браунера. Материали международной научной конференции, Одесса, «АстроПринт», 2000. С. 41–50.
4. Євтушенко М. Д., Забродіна І. В. Шкідники-домінанти яблуні у східному Лісостепу України // Вісник ХНАУ. Сер. «Фітопатологія та ентомологія». 2012. № 11. С. 70–77.
5. Назаренко В. Ю. Довгоносики підродини Hylobiinae (Coleoptera, Curculionidae) біоіндикатори сучасного екологічного стану біогеоценозів Лісостепу України / Екологія і освіта: Проблеми теорії і практики: Тези доповідей і повідомлень учасників міжнародної науково-практичної конференції 20-21 квітня 1994 р. Т. II, секція I, IV, Умань, 1994. С. 40–41.
6. Облік шкідників і хвороб сільськогосподарських культур / В. П. Омелюта та ін. Київ: Урожай, 1986. 296 с.
7. Сільськогосподарська ентомологія / [Байдик Г.В., Білецький Є. М., Білик М. О. та ін.]; за ред. Б. М. Литвинова, М. Д. Євтушенка. К.: Вища освіта, 2005. 551 с.
8. Черней Л. Б. Фітофаги з ряду твердокрилих (Coleoptera) в агроценозах плодових насаджень Одещини. Збірник наукових праць СГІ, вип. 13 (53). Одеса, 2009. С. 162–166.
9. Чиж О. Д., Фільов В. В., Гаврилюк О. М., Чухіль С. М. Інтенсивні сади яблуні. Київ: Аграрна наука, 2008. 220 с.
10. Юнаков Н. Н., Назаренко В. Ю. Новые и малоизвестные виды жуков-долгоносиков и ложнослоников (Coleoptera, Curculionoidea) фауны Украины // Вестник зоологии, 2003.37 (1). С. 95–99.